

מסוימים, ובוודאי שאינו נעשה מוקצה משום כך.

ב. עוד הקשו כי בדין 'מיגו דאתקצאי בבין השמשות אתקצאי לכולי יומא' נאמר היתר של 'גמרו בידי אדם', כלומר, שהדבר עומד להיות ראוי עוד בשבת כמו בקדירות העומדות ומתבשלות, שכיון שגמרו בידי אדם אינו מסיח דעתו מהם ולא נעשים מוקצים לכל השבת, וכתבו הראשונים (מאירי ביצה כו. בשם בעל ההשלמה, ועוד) והאחרונים (מנחת שלמה שם, באר משה שם, ועוד) שלא דווקא גמרו בידי אדם והוא הדין גמרו בידי שמים, רק העיקר שלא יהיה ספק בכך שבמשך השבת עתיד הדבר לחזור לשימוש האדם. ולפי זה בגדים שעתידיים להתייבש באופן טבעי במשך השבת ולחזור לשימוש דעת האדם עליהם ואינם מוקצים. ומחמת שאלות אלו כתבו האחרונים (מנחת יצחק שם, מנחת שלמה שם, ועוד) שאפשר כי דברי המשנה ברורה נאמרו לפי מציאות ארצו הקרה אבל בארץ ישראל וכיוצא בה שהבגדים מתייבשים אין לאסור.

גם ה'חזון איש' השיב במענה למכתב בו נשאל האם מותר להוריד כבסים שהיו רטובים בערב שבת, ופסק שמתור, (גנוי שערי ציון מכתבים מהחזון איש תשובה כה, נשאל ע"י משגיח ישיבת פונבין רבי בן ציון במברגר), וכתב הגר"ח קניבסקי (הערה שם) כי דברי החזון איש הם שלא כדברי המשנה ברורה שסבר שמכוח איסור הטלטול נעשו מוקצה לכל השבת.

וכן פסקו לדינא האגרות משה (ח"ה סי' כב סק"י) מטעם שנחשב 'גמרו בידי אדם', וכתב לחלק בין כבסים שדעת האדם עליהם ובין כבסים שלא נתן דעתו עליהם, ונראה מדבריו שסובר שההיתר של גמרו בידי אדם נאמר רק כאשר האדם מתעסק ונותן דעתו להכשירם לשימוש בשבת. גם ב'ביע אומר' (ח"ו אור"ח סי' לו, ובהרחבה בספרו לווית חן סי' לו) כתב להתיר משום שהכבסים עתידיים להתייבש במשך השבת ונחשב כגמרו בידי אדם. וכן כתב באור לציון (ח"ב סי' כו אות ה, רק שכתב שאטבי כביסה מוקצים מחמת איסור ע"ש), ובילקוט יוסף (שבת ב סי' שא הערה פט) כתב להתיר גם מצד שגם בבין השמשות יכול היה לטלטל את הבגד הרטוב על ידי שני בני אדם.

ביאור טעם המשנה ברורה שנעשה מוקצה

אולם מצאנו פוסקים אחרים שיישבו וביארו את דעת המשנה ברורה (הגר"ש אלישיב אשרי האיש פי"ז סק"ג, או נדברו ח"א סי' ה, וח"ג סי' מב, מנחת יצחק שם ע"פ המאירי ביצה כו.): א. כי ההיתר של גמרו בידי אדם נאמר דווקא במוקצה שנעשה על ידי דחייה של בני אדם, אבל מוקצה שישודו בגזירת חז"ל שלא לטלטל בגד רטוב שמא יסחוט, אין בו היתר של גמרו בידי אדם. [וכעין חילוק זה כתבו גם קרן לדוד סימן קנח, שפת אמת שבת מג. קובץ שיעורים ביצה אות ו]. ולדעת המתירים נראה שגם אם נחדש יסוד זה, בגד רטוב אסור לטלטל בפועל מחשש שמא יסחטנו, אבל לא תיקנו שיהיה בו 'איסור מוקצה', ולכן יש לדון בגד רטוב לפי הכללים הרגילים של מוקצה, שאם יש לו שימוש לאחר זמן אינו מוקצה לכל השבת.

ב. עוד כתבו, כי מה שניתן לטלטל על ידי עשרה בני אדם, או באופן שאין לו כל בגד אחר, אינו נחשב שיש אפשרות טלטול לחפץ לבטל את הקצאתו בבין השמשות, שהרי גם בכל מוקצה יש כמה היתרים בטלטולו, כגון לצורך גופו או מקומו, ולטלטל כלאחר יד או בגופו, ואין בכל אלו כדי לבטל את העובדה שביסודו של דבר חפץ זה מוקצה מטלטול (הגר"ש אלישיב שבות יצחק ח"א פי"ו עמוד קג, ועוד).

אמנם המתירים סברו כי דווקא במוקצה מצד עצמו, וכגון מוקצה מחמת איסור או מחמת גופו וסירוקו כיס, אם מתבטל ממנו שם מוקצה מחמת שיש דרך היתר לטלטלו, אבל בגד רטוב אסור לטלטלו שמא יסחוט, אבל לא גורם עליו שם מוקצה.

[וראה בארוחת שבת ח"ב מילואים לפרק יט הערה תקסג].

בגדים שעברו סחיטה במכונת כביסה

בגדים שעברו סחיטה טובה במכונת כביסה יוצאים באופן שאין בהם טופח על מנת להטפיה, ולכן לא שייך גזירה שמא יסחוט, והגם שמחמת הריטיות אין בני אדם משתמשים בהם מוקצים אותם מדעתם, אין אומרים בהם שמחמת שהוקצו בבין השמשות נעשו מוקצים לכל השבת, כי מאחר ובוודאות יתייבשו בגדים אלו מעצמם בשבת עצמה, הרי שגמרום בידי אדם ואינם מוקצים לכל השבת. ויתר על כך נראה כי אף בעודם לחים אינם מוקצים, שהרי בגדים הם כלי, וכל דבר שיש לו שם כלי הגם שאין בו שימוש כעת, כיון שיש בו שימוש בשבת עצמה לאחר זמן אינו מתבטל ממנו תורת כלי להיות מוקצה. אמנם בפסקי תשובות (סימן שא הערה תמו) כתב לאסור כל זמן הבגד לח, ודבריו צריכים ביאור, וגם לדבריו בגד שלובשים אותו בשעת הדחק גם קודם שהתייבש, אינו מוקצה.

מוקצה לחצי שבת

אם היו הכבסים יבשים בכניסת שבת, ונרטבו וחזרו והתייבשו, אף שבשעה שהיו רטובים היה אסור לטלטלם משום סחיטה, לא נקבע שם מוקצה באמצע שבת וכמבואר בשולחן ערוך (סימן שי סעיף ג) ולכן לאחר שהתייבשו שוב מותר לטלטלם.

כבסים רטובים בשבת

במקרה שלפנינו שירד גשם חזק בשבת עצמה, הכביסה עצמה אסורה בטלטול לכולי עלמא שהרי כעת היא רטובה באופן שיש חשש שמא יסחוט, וגם לטוליה באמצעות הזזת המתלה כולו אסור, שהרי נעשה המטלה כולו בסיס לכביסה האסורה. רק שניתן לטלטל בגופו לדעת המשנה ברורה (סי' שח ס"ק יג, ועוד) והגר"ש איערבאך (מנחת שלמה ח"א סי' יד ענף ב, ובהערה שבסוף ספר שש"כ), אבל למחמירים כדעת החזון איש (שבת סי' מו סק"ב) אין היתר לטלטל בגופו.

והנה הגר"ש"א התיר לכאורה גם לכתחילה, אבל במשנה ברורה (שם) וסי' שח סק"ב, ושער הציון סי' שב סק"ה, ועוד) יש סתירות האם התיר גם לכתחילה או רק במקום הצורך. ובאגרות משה (חלק ה סימן כב ס"ק ו) כתב להתיר במקום שהדבר נחוץ, והגר"ש אלישיב (שבות יצחק חלק א סימן יג עמוד קסט) כתב שאין להתיר כשאינו צורך כל כך, והגר"ש וואזנר (שבט הלוי חלק ח סימן ג אות ג ד"ה ומה) כתב להתיר במקום צורך או הפסד.

להלכה:

א. כבסים שהיו רטובים בכניסת שבת הרי הם מוקצה לדעת המשנה ברורה ואסורים בטלטול למשך כל השבת, שמתוך שהוקצו מחשש סחיטה בשעת כניסת השבת, הוקצו לכל היום. אולם רוב פוסקי הדור חלקו והתירו משני טעמים. א. כי גם בזמן שהבגד רטוב לגמרי אינו מוקצה. ב. כי כאשר הבגד עתיד להתייבש במשך השבת, אינו נאסר משום שבבין השמשות היה רטוב. ולכן יש להקל, והמחמיר תבוא עליו ברכה.

ב. כבסים שעברו תהליך סחיטה במכונת כביסה, בדרך כלל אין בהם אפילו טופח על מנת להטפיה, ולכן אין בהם איסור טלטול מחשש שישחוט בידיים, וכיון שהם עתידיים להתייבש בשבת גם לדעת המשנה ברורה אינם מוקצים ומותר לטלטלם.

ג. אם הכבסים רטובים לגמרי הם מוקצים, אך לדעת הרבה פוסקים במקום הצורך מותר להזיזם בגופו לדחוף את מתלה הכביסה הנייד ברגל, ולכן אם הדבר גורם צער ניתן להקל לטלטל את מתלה הכביסה ברגל.

טלטול חבלי כביסה מן הצד

בשבת, מכיון שבבין השמשות היו רטובים באופן שיש בו חשש סחיטה, שוב הבגדים מוקצים לכל השבת, וחבלי הכביסה הם בסיס לדבר האסור. אמנם לדעת רוב פוסקי הדור באופן זה הכבסים אינם מוקצים, וחבלי כביסה אינם בסיס לדבר האסור, ולדעת המגן אברהם והתהילה לדוד גם בגד רטוב ממש אינו מוקצה, וכפי שנתבאר כל זה לעיל.

בזמן הזה הכביסה מתכבסת במכונה שסוחטת את הכבסים בסיום התהליך, וכאשר הם יוצאים מהמכונה לאחר סחיטה טובה שוב אין בהם גזירת שמא יסחוט, אלא שמשפחות רבות מייבשות את הכביסה שיוצאת מהמכונה במייבישי כביסה, ועיקר השימוש בחבלי כביסה הוא לסמרטוטים אחרי שטיפה או לבגדים עדינים שמכבסים ידנית, והם רטובים באופן שיש חשש שמא יסחוט, ונמצא חבלי הכביסה ואטבים גם כשאין עליהם כביסה משמשים ככלי שמלאכתו לאיסור, לדעת הסוברים כן כנזכר לעיל.

אלא שאפשר שחבלי כביסה הם לכולי עלמא כלי שמלאכתו לאיסור, שהרי אסור לתלות כביסה בשבת מחמת 'מראית העין' שהרואים יסברו שכבס בשבת, וכמבואר בשולחן ערוך (סי' שא מ"ה), וכל דבר שאסור חז"ל משום מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור לעשותו, נמצא שהשימוש בחבלי כביסה מצריך לעבור תחילה על איסור מראית העין. אלא שישוד זה שדבר שכדי להשתמש צריכים לעבור תחילה על איסור ייחשב משום כך לכלי שמלאכתו לאיסור, אינו יסוד כל כך פשוט, כי האחרונים דנות רבות בנידון כל הכלים המשמליים שמלאכתם היתר, אלא שהפעלם כרוכה באיסור האם הם מוקצים מחמת כן (ראה אגרות משה ח"ה סי' כג; אשרי האיש ח"ב סי' קלו; מנחת שלמה ח"א סימנים ט - יד; שבט הלוי ח"ה סי' קסו סק"ה; מנחת אשר ח"א סי' לג; ועוד).

עוד נראה שכאשר היו תלויים על חבלי הכביסה בגדים שמותר להסירם ולהשתמש המשך בעמ' ג

בשבת התארחו אצלנו משפחת בתנו הנשואה לסעודת היום, לאחר הסעודה יצאו בני המשפחה לביתם, אך כעבור דקות מספר שמענו את קריאותיהם מן הרחוב, מיהרנו לחלון שבחזית הבניין, ובתי צעקה לי מלמטה ששכחה את תיק עגלת התינוק ובו מספר פריטים נחוצים. מאחר שאנחנו מתגוררים בקומה החמישית, הייתה זו טרחה גדולה לעשות את כל הדרך שוב ולעלות חזרה למעלה כדי לקחת את התיק, ולכן ביקשה בתי שאוציא את התיק מהחלון ואניח לו ליפול אל החצר, שם היא אסופה אותו.

בדרכו למטה מוכרח היה התיק לפגוע בחבלי הכביסה של כמה שכנים מהקומות שלמטה, והתיק הזיז את החבלים בשל כובדו והמשיך בצניחתו מטה. אחר כך התיית, האם בהזזת חבלי הכביסה בצורה כזו, יש איסור: תשובת מורנו הרב שליט"א:

האם כבסים מוקצים

נתבאר לעיל כי כביסה שהייתה רטובה בין השמשות של שבת נעשתה מוקצה לכל השבת לדעת המשנה ברורה, אבל אחרונים רבים נחלקו, ומשני טעמים. א. שגם בשעה שהבגדים רטובים יש היתרים שונים לטלטלם, ונמצא שאין הבגד מוקצה. ב. כיון שהבגדים עתידיים להתייבש בשבת אין אומרים מתוך שהקצו בבית השמשות הוקצו לכולי יומא. וכתבו כי אפשר שגם המשנה ברורה לא כתב דבריו אלא לפי המציאות בארצו שפעמים רבות אין הכבסים מתייבשים בשבת.

האם חבלי ואטבי כביסה מוקצים

כאשר תלוי על חבלי הכביסה כבסים רטובים שאינם עומדים להתייבש בשבת שאסור לטלטלם בשבת שמא יסחוט, מאחר שהכבסים הם מוקצים, חבלי הכביסה והאטבים הם בסיס לדבר האסור. לדעת המשנה ברורה אף אם הם עתידיים להתייבש

כמה זמן צריך להמתין למנין (א)

דעת המשנ"ב (צ סק"ב) אינו כן.

והנה יש לומר קצת סברא להקל בדין יותר מהולך בדרך או יושב בביתו ואינו הולך לביה"כ, כי כאן לפחות מתפלל בביה"כ, ודבר חשוב הוא מאד אפי' שאינו מתפלל במנין כמבואר בפוסקים, ועוד שיש"א שזהו עיקר המעלה שהתכוונו חז"ל במצות תפלה בציבור (עי' ב"ח סי' צ ס"ו בשם רבינו יונה, ודוק ברש"י פסחים מו. ד"ה לגבל, ועי' ש"ך י"ד רח"ק סק"ב, ואין להאריך), וכיון שמקיים לפחות קצת מצוה יש סברא לומר שלא הטרחיו עליו יותר (עי' כע"ז באגרות משה ח"ב סי' כו ד"ה עכ"פ כיון). [אך מצד שני מבואר בשו"ע הרב (סי"א) להיפך, שחובת היחיד להתפלל בציבור הוא יותר אם כבר הגיע לביה"כ מאשר שיושב בביתו, עיי"ש ודוק היטב].

העולה לדינא:

- א. בהולך בדרך יש לילך לפניו ד' מילין [72 דקות] ולאחריו צריך ללכת עד מיל [18 דקות].
- ב. ביושב בביתו ג"כ צריך ללכת 18 דקות [ובתוך העיר יש שכתבו שצריך ללכת יותר].
- ג. ביושב בביה"כ וממתין למנין יש שכתבו שצריך להמתין לערך 36 דקות [וה"א 72 דקות]. וראה עוד בהמשך המאמר אי"ה שבווע הבא שם יתבאר עוד.

ומצד שלישי אולי יתכן לחדש מסברא שבכה"ג, שמצד אחד מבזבז זמן ומצד שני אינו טורח כלל בהליכה, שיש לעשות כעין פשרה [בין 36 ל-72 דקות] ונחייבו להמתין כשיעור ג' מילין [52 דקות].

עוד יתכן שיש לרין בזה באופן אחר לגמרי, דהיינו שמצד ההלכה יכול עכשיו ללכת למקום שרוצה להיות אחר התפילה [ובלבד שיש יתעסק בצרכיו קודם התפלה], וכאשר מגיע הזמן שמתקיים המנין בביה"כ, אזי יש לו דין של יושב בביתו וא"כ תלוי אם המקום רחוק מביה"כ מהלך [או נסיעה] 18 דקות - מחויב ללכת, ואם המרחק יותר מזה מותר להתפלל במקומו ביחידות.

והנה בשו"ע (סי' צ ס"ו) כתב וז"ל: יש מי שאומר שמכל שכן שלא ישכים אדם לילך מעיר שמתפללים בה בעשרה, אם יכול לבוא למחוז חפצו בעוד היום גדול ושלא יהא צריך ללכת יחיד אחר התפלה, עכ"ל. אך יל"ע כי לא נתבאר בשו"ע כמה זמן עליו להתעכב בעירו עד שיתפללו. אבל במקור הדין בספר אגודה המובא בב"י משמע שצריך להמתין שיעור ד' מילין [72 דקות], וכ"כ לפרש באמרי אמת ליקוט"ם בשו"ע כאן.

מאידך ראיתי להדיא במקור חיים (סי' צ ס"ז) שכתב על מש"כ בשו"ע בסעי' טז שיש לילך עד מיל וז"ל: ונראה ללמוד ק"ו מזה דיתעכב בשביל תפילת הציבור מלכת לדרכו חצי שעה, עכ"ל.

וכ"כ באבני ישפה (הל' תפלה פ"ו אות ה) לגבי אדם שיש לו הסעה מאורגנת למקום עבודתו או למקום לימודו בכלול ואיחר לקום עד שאם יתפלל בציבור יצטרך לנסוע בתחבורה ציבורית, אם אורך הנסיעה בתחבורה ציבורית הוא לפחות 36 דקות יותר מן ההסעה המאורגנת, מותר לו להתפלל ביחידות.

ועי' בשו"ת שמתל חיים (א"ח סי' קטז) שנשאל על מי שאוחז במעמד ברכת קרי"ש ומשער שאם ימתין 40 דקות יהיה לו מנין לשמו"ע, האם הוא מחויב להמתין, והשיב שבדאי אין עליו חיוב להמתין 40 דקות, דאפילו 36 דקות לרוב הפוסקים המה יותר משני מיל, ע"כ עיי"ש.

והנה, ברמ"א (סי' נג ס"ג) כתב שאם אין מנין בבית הכנסת ימתין הש"ץ עם יתחב וישתוק ולא ידבר כלום עד שיבא מנין ויאמר ישתבח וקדיש, ע"כ. והביא במג"א (סק"ה בשם מהר"ל והובא במש"ב ושו"ת"ר שם) שיכול להמתין ולשהות אפילו חצי שעה, אפי' שבוה שוהה כשיעור לגמור את כולה. עד כאן.

והנה לענ"ד אין להוכיח מכאן משמעות שיש חיוב להמתין חצי שעה למנין, כי הרמ"א מיייר רק מדין הפסק בין ישתבח לקדיש שאחריה, עיני כדבריו שמוקדם, ובוה כתב שיש"א ממתין למנין, ימתין קודם ישתבח דווקא, אבל לא בא להורות שמחויב בוה. וכן הפוס' שנקטו שם שיעור חצי שעה, דנו בוה רק מדין הפסק כשיעור לגמור את כולה' וכתבו שאין בוה חשש, אבל לא כתבו שיש חיוב המתנה למנין כשיעור זה. אך עי' בהליכות שלמה (פ"ה יד) שהבין מזה שצריך להמתין שיעור חצי שעה אם בודאי יהי' אח"כ עשרה אנשים. אבל המעניין ברמ"א ונו"כ שם ריאה שאין זו פשוט משמעות דבריהם וכוונתם.

[וגם את"ל שיש מכאן הוכחה שצריך להמתין חצי שעה למנין, אין מזה הוכחה לענייננו, כי שם אם לא ימתין יתבטל המנין לגמרי, משא"כ בענייננו לא יתבטל מחמתו המנין אלא שהוא לא יתפלל בציבור, ובוה יש פחות חיוב כמו שכתבו הפוסקים (עי' שו"ת רעק"א ח"א סי' יג, ושו"ת יד אליהו סי' ו').]

והנה יש שכתבו (כ"פ החיים ק"ו בשם שו"ת בנין עולם סי' ג, שו"ת בצל הכהמ"ח סי' כא, ועי' שו"ת אגרות משה ח"ב סי' כז) דמה שנתבאר לעיל דביושב בביתו א"צ ללכת יותר ממיל, היינו דווקא בדר יושב ובשביל המנין צריך ללכת חוץ ליישוב, אבל בתוך העיר עצמה ראי' להתמיר לטרוח ללכת אפי' יותר משיעור מיל, עיי"ש. ולפי דבריהם כ"ש בנידון דידן שאינו טורח בהליכה כלל א"כ ראוי להמתין אפי' יותר 36 דקות.

מ"מ נראה (וכן מבואר בדבריהם ע"ש) שזה בעיקר באופן של קבוע דהיינו משמקום מגיריו רחוק מביה"כ ואם לא יטרח יבטל לגמרי מתפלל בציבור כל יום, אבל באופן של אקראי כמו בדין א"צ להחמיר כ"כ (וכע"ז מש"כ רמ"א סעי' יח לגבי מי שתורתו אומנתו שלא ירגיל עצמו לפטור ממנין). וגם הרי

חיים הגיע לבית הכנסת לתפילת שחרית ורואה בלוח מודעות לזמני התפלות שמנין הבא עתיד להתקיים רק כעבור ג' רבעי שעה, האם מחויב חיים להמתין עד אז כדי להתפלל במנין או שאין עליו חיוב בכה"ג ויכול להתפלל עכשיו ביחידות ולילך לעסקיו.

תשובה: כדי לענות על השאלה יש להציע מקורן של דבריהם, דהנה בגמרא (פסחים מו.) אמרו: אמר רבי אבהו אמר רבי שמעון בן לקיש לגבל ולתפלה ולנטילת ידים ארבעה מילין. אמר רבי יוסי ברבי חנינא לא שנו אלא לפניו אבל לאחריו אפילו מיל אינו חוזר. אמר רב אחא ומינה, מיל הוא דאינו חוזר, הא פחות ממיל חוזר. ע"כ. ופי' רש"י: וכן לתפלה, אם מהלך רחוק בדרך ובא עת ללון להתפלל, אם יש בית הכנסת לפניו ברחוק ארבע מילין - הולך ומתפלל שם ולן שם עכ"ל. ותוס' מבאי"ם שם פירוש הערוך החולק על רש"י ומפרש 'לתפלה' היינו לרחוץ ידיו להתפלל. להלכה נפסקו שניהם בשו"ע (א"ח סי' צב ס"ד וסי' צ ס"ט).

וז"ל השו"ע שם: ההולך בדרך והגיע לעיר ורוצה ללון בה, אם לפניו עד ד' מילין מקום שמתפללים בעשרה, צריך לילך שם. ולאחריו, צריך לחזור עד מיל, כדי להתפלל בעשרה.

היוצא מזה שבהולך בדרך חייבו חז"ל ללכת עד שיעור ד' מילין דהיינו 72 דקות (ביאור הלכה סי' קסג ס"א ד"ה ברחוק), ולאחריו חייבו ללכת רק עד מיל דהיינו 18 דקות (עפ"י ביה"ל הנ"ל) [וה"א 24 דקות (קצות השלח סי' יג בדי השלחן סק"ב עפ"י שעה"ת ח"א תמט ס"ו), ועי' במש"ב סי' תנ"ט סק"ט וביה"ל שם ד"ה הוי, בענין שיטת הפוס' בשיעור מיל].

והנה ביושב בביתו נחלקו האחרונים (מג"א ופמ"ג ועוד) לגבי נטילת ידיים (סי' קסג ס"א) אי נחשב כהולך בדרך ויש לילך ד' מילין או שנחשב כלאחריו ודי ללכת מיל. ולהלכה השו"ע הרב (סי' א) נוקט לחומרא והמשנ"ב (סק"ג וביה"ל סי' צב ס"ו) נוקט לקולא. אבל לגבי תפלה בציבור גם השו"ע הרב (סי' צ ס"ז) הובא במש"ב סק"ב וכ"כ במקור חיים (סי' מודה שא"צ ללכת יותר ממיל.

אך בהא יש להסתפק ולדון מה הדין בנמצא במקומו וא"צ לילך לשום מקום רק להמתין עד שעת קיום המנין לתפלה. דהנה מצד אחד אינו טורח מאומה בהליכה, אבל מצד שני מבזבז זמן יקר [וגם אינו יכול לאכול בינתיים או לעשות שאר צרכיו קודם התפלה כמבואר בהלכה]. ויל"ע מזה עיקר החיוב שחייבו חז"ל לטרוח אחר מנין, הטירחא בהליכה או הזמן.

והנה, מצד אחד לא חילקו חז"ל בין הולך ברגליו לרוכב על חמור (מש"ב סי' צב סק"ז), ובין דרך ישרה לעקומה (פתחי תשובה י"ד סוס"י קיב לגבי פת עכו"ם), ומזה רואים שחז"ל קבעו בכל אופן שיעור מיל לפי מרחק ה"מקום" ולא לפי הזמן (ואכן כן נוקט שו"ת שבת הלוי ח"ה סי' יט, גם לגבי נסיעה של זמנו), ולפי"ז בדין שאינו במרחק מקום כלל אולי עליו להמתין יותר משיעור 18 דקות.

אבל מאידך מזה שכתבו הביאור הלכה (קסג ס"א ד"ה ברחוק) וכ"פ החיים (קסג סוס"ד) שנסיעה ברכבת מחמת שנוחה ביותר מרכיבה של פעם, שיעור חייבו הוא זמן נסיעה של 18 דקות, אפי' שנוסע בזמן זה הרבה יותר משיעור מיל, [ועי' בפתחי תשובה (שם) שכתב לחלק בין ההולך בדרך לבדו לבין ההולך עם בניו ובני ביתו, שאז צריך לילך רק פחות ממיל], הרי שעיקר שיעור החיוב הוא "הזמן" של 18 דקות (וכן נוקט בתשובות והנהגות ח"א ריש סי' צח), וא"כ בדין אין עליו להמתין יותר מ-18 דקות אפי' שאינו טורח בהליכה. ואליבא דאמת גם לפי"ז בנידון דידן לכאורה עליו להמתין למנין 36 דקות, כי הרי חז"ל חייבו לאדם ללכת חוץ לדרכו מהלך מיל ואח"כ יצטרך לחזור למקומו, נמצא שמבזבז זמנו 36 דקות - 18 דקות כל כיון.

מאידך יתכן לומר שעליו להמתין אפי' יותר 36 דקות, כי הרי בהולך בדרך העליו להמתין 72 דקות מטעם כי ממילא מתכנן להגיע לשם ואינו טורח בהליכה יותר בשביל המנין, וא"כ אצלנו ג"כ מאחר שכבר נמצא במקומו של המנין וא"צ לטרוח בהליכה כלל, יצטרך להמתין כשיעור זה. אך יש לחלק מסברא כי בשונה מההולך בדרך ממילא, כאן הרי מבזבז זמן ואולי בכה"ג לא חייבו להמתין כ"כ זמן [עוד באופן שאינו יכול לעשות עכשיו בביה"כ מה שמתכנן לעשות אחר התפלה, דא"כ יוכל שיהיה ללמוד בביה"כ באותם הנתיים] הרי זו ממש הולך בדרך ובודאי עליו להמתין 72 דקות למרות שאינו יכול לאכול בינתיים].

מכתלי בית ההוראה

המשך מעמ' קודם

תשובה ממורינו הרב שליט"א

בהם בשבת, יש לדון שהחבלים אינם מוקצים, שהרי גם אילו היו כלי שמלאכתו לאיסור וככלי בישול, הרי כל זמן שהאוכל נמצא בכלי, הכלי בטל לאוכל ואינו מוקצה (וכמבואר בגמרא שבת כג). ובמשנה ברורה סי' שח סק"כו), וגם כאן החבלים בטלים לגבי הכביסה התלויה עליהם.

טלטול בדרך הילוכו

רק שיש להתיר את זריקת תיק העגלה מצד שגם אם החבלים מוקצים מחמת שהם כלי שמלאכתם לאיסור, או שהם בסיס לבגד רטוב שמלאכתו לאיסור, הרי הוא מטלטל את החבלים לצורך מקומם, ועוד שאפילו הם מוקצים מחמת גופם, ואין בהם את ההיתר של לצורך מקומם, הרי אינו מטלטל את חבלי הכביסה בידו אלא רק בזריקה, וזה דומה למטלטל בדרך ניפוח שומרת כי הגם שכוחו כגופו אין זה דרך טלטול אלא רק כלאחר יד (מהרי"ל סי' ר, רמ"א סי' שח ס"א).

וגם אם נאמר שניפוח בפה קל מטלטול בזריקה בידים (ראה שו"ע הרב סי' שח סק"א), נראה שבהזזת חבלי הכביסה שלא ככוונה כלל אין צריכים לחוש, והוא קל מאיסור טלטול בדרך הילוכו דשרי, וכמבואר בגמרא (שבת כג), שכדי לפנות שביל כניסה לאוצר מותר להזיז מוקצה בדרך הילוכו, וכתב רש"י (שם) שברך הליכותו אינו טלטול, וכן פסק הרמב"ם (שבת פכ"ו הל' טו), וכתב החזו"ן איש (שבת סי' מז סק"א) שאף שאסור לטלטל בגופו, בדרך הילוכו אין זה טלטול כלל ושרי. והזוזת המוקצה לפיניו השביל עוד חמור יותר כי הוא מכוון לטלטל את המוקצה כדי לפנות לו דרך, אלא שכיון שמטלטל בדרך הילוכו קיל טפי, אבל בנידון דידן שאין לאם שזרקה את תיק העגלה כל כוונה להזיז את חבלי הכביסה המוקצים של השכנים, ורק שהתיק הזיזם בדרך נפילתו, בוודאי הדבר היה מותר ולא נחשב שטלטלה את החבלים המוקצים.

להלכה:

במקום שיש עירוב, מותר היה להטיל את התיק כלפי מטה וגם לטלטלו אחר כך לביתה, אך כמוכן שבמקום שאין עירוב, הדבר אסור. התבאר בהרחבה אם כניסה וחבלי כניסה יש להם כלל דין מוקצה ואסורים בטלטול, אולם במקרה שלפנינו שאין לאם שזרקה את תיק העגלה כל כוונה להזיז את חבלי הכביסה המוקצים של השכנים, ורק שהתיק הזיזם בדרך נפילתו, אין כאן איסור של טלטול מוקצה כלל ומותר לעשות כן.

דף מושב (ריפוד) שהתפרק טלטולו והחזרתו

בבית משפחת כהן נערכה שמחה בשבת קודש, ועקב ריבוי האורחים נאלצו להשתמש בכל הכיסאות המצויים שבמחסן אותם העלו לסלון ביתם הרחב. והנה ראו כי באחד הכיסאות דף המושב לא היה מחובר לכיסא, אולם ניתן היה להניחו על הכיסא וכך לשבת עליו, אך בני המשפחה הסתפקו האם הדבר מותר בשבת, וזאת משום שיש לדון הן מצד אסור טלטול אולי הדף נחשב 'מוקצה', והן מצד אב מלאכת 'בונה', בכך שמניח את הדף על הכיסא ומכשירו לשיבה.

תשובה: המקור לדון זה מופיע בכמה מקומות בשולחן ערוך: סימנים, שיג - שיד, וכן בס' שח ס"ט"ז. והנה יש לדון מצד טלטול הכסא דיש דברים שאסרו חז"ל לטלטלן מחשש שמא יתקע כגון כירה שנשמת אחת מירכותיה וכן ספסל שנשמת אחד מרגליו שבדברים אלו היות וניתן גם להשתמש מבלי הרגל באופן פחות נוח חששו שמא יבוא לחבר (מה שא"כ בכלים אחרים שא"א להשתמש כלל) ולכן אסורים בטלטול (ויש שחילקו בין כירה שא"א להשתמש בה בנוה לספסל שאפשר לסומנו על ספסל אחד או לא יבוא לחברו אבל בש"ע כתב להחמיר),

וכן יש לדון מצד חיבור המושב שחז"ל אסרו לחבר כלי של פרקים (ש"ג ס"ו) (מצד בנין או מכה בפטיש) הדין הוא דאם הכלי מחובר ע"י ברגים אסור אפילו לחברו רפוי מחשש שמא יתקע

אמנם שיעתה החז"ל (שבת ס"ק) להתיר לחבר רפוי גם כשדרכו בתקיעה על אף איסור הטלטול, אבל דעת שאר הפוסקים שאסור גם רפוי, ויש בזה כמה התרים. א. דאם דרך הכלי להיות תמיד רפוי אז אין את שתי החששות גם של טלטול (המ"א סימן שח) וגם של בונה (ש"ע ש"ג) ולכן אם אצלו דרך הכלי להיות רפוי מותר (והבאר הלכה הקשה דילמא בעינן דרך העולם ברפוי אבל במש"ב פסק כמג"א).

ב. אם אין אפשרות לחברו כגון שאין את הברגים או מותר בטלטול ולצורך משתה כתב ה"ט להקל גם לחברו אבל היתר זה רק בספסל שנשמת רגלו כיוון שזה רק חומרא (וכדלעיל בסוגריים) ולא בשאר כלים, אמנם לגבי איסור טלטול הרי היתר גמור.

ג. אם השתמש בעל הכלי כך ביום חול מבלי לחברו מותר לטלטלו כיוון שגילה דעתו שאין בדעתו לחברו. ד. אם השתפשף מקום החיבור דאף אם יריג לא יחזיק החיבור ולאחר זמן יתרושף שוב הרי זה כחזרה ברפיון כשא"א לתקוע שהדין שמתור לחברו.

ה. אם צריך אומן בשביל לתקן ג"כ לא גזרו שמא יתקע ומותר בטלטול.

ו. יש שהקילו כשצריך להביא כלי עבודה בשביל לתקנו וכן כששום שומר שישגיח עליו.}

העולה לדינא:

אסור לטלטל הכיסא הן לצורך גופו והן לצורך מקומו, והשו"ע הרב מיקל לצורך מקומו, אלא באם יש אחד מהתנאים דלעיל (דרכו להיות רפוי/ השתמש כך מבעוד יום/ אין אפשרות לחברו/ צריך אומן), ולחבר המושב יהיה מותר וודאי רק אם דרך השימוש בכלי הוא תמיד ברפיון דאז מותר להניח מבלי לתקוע.

דיני ומנהגי חמשה עשר בשבט

א. ראש השנה לאילנות' הוא לעולם בחודש שבט הסמוך לחודש טבת, ולא בחודש הקרובה לפורים אפילו בשנה מעוברת, משום שהולכים אחר רוב השנים (גמ' ר"ה טו ע"ב), ואין אומרים 'תחנון' בחמשה עשר בשבט, ובמנחה שלפניו (ש"ע ס' קלא ובמ"ב ש"ס), וכן אין מתענים בט"ו בשבט (ש"ע ס' תקעב ס"ג), ואפילו חתן ביום חופתו אינו מתענה (מ"ב ס' תקעב סק"ז).

ב. אך 'למנצח' ו'אל ארך אפים' אומרים (מ"ב ס' קלא סק"ה), ומשום זה אבל ל"ע מתפלל לפני העמוד ביום חמשה עשר בשבט, מפני שביום שאומרים 'למנצח' האבלים מתפללים לפני עמוד (ביה"ט ס' קלב), וכן מנהג החסידים.

מנהג אכילת פירות

ג. ביום חמשה עשר בשבט היא הזמן להתפלל להשי"ת שיחדש עלינו ועל הפירות שנה טובה, ולכן נוהגים הרבות באכילת מיני פירות האילן ובפרט פירות משבעת המינים, וגם כדי להודות ולהלל להשי"ת על הפירות הטובות שנתן לנו, והוא מנהג ותיקין, וכיון שמרבים באכילת הפירות צריכים לזוהר מאוד שלא להיכשל באיסור אכילת תולעים, ובפרט בפירות שמצויים בהם תולעים יאז זהיר לבדוקם היטב.

ברכת שהחינו

ד. נוהגים להדר ולאכול פירות חדשים ביום הזה ולברך עליהם שהחינו, יש אומרים שמברכים קודם ברכת הפרי, ואחר כך מברכים ברכת שהחינו (כה"ט ס' יכה סק"ז), ויש אומרים (לה"פ) שמברכים שהחינו קודם, ואחר כך מברכים על הפרי (פרמ"ג), ולהלכה דעביד כמר עביד ודעביד כמר עביד (ליקוטי מהרי"ח).

ה. אוכלים אחרון ביום חמשה עשר בשבט (ליקוטי מהרי"ח), אמנם אין מברכים עליו שהחינו, מפני שכבר יצא כמה שבירך עליו שהחינו בעת נטילתה למצוה (בא"ח), ועוד משום שאינו מתחדש משנה לשנה (באה"ט), ועוד משום שאינו ניכר לאחר מבשלים אותו בין פרי חדש לפרי ישן (א"א מבוטשאטש).

ו. מברכים שהחינו גם על פירות האדמה (ביה"ט ס' יכה ד"ה פרי חדש), וכן מברכים שהחינו על ירקות שהם מיני ליפתן, כמו צנון וגזר ומלפפון (מ"ב שם סק"ח), אכן אפשר להליץ זכות על מנהג העולם שלא מברכים על ירקות, משום שאין להם חשיבות כל כך, ולכן אין בהם שמחה יתירה (משנה שכר אר"ח ס' סח)

ז. פירות שהם מורכבים מין בשאינו מינו, אין מברכים עליהם שהחינו, כיון שנעשה באופן שהיא נגד רצון הבורא (באה"ט), ויש חולקים ואומרים שאפשר לברך אף על פרי המורכב (שאלת יעב"ץ), לכן שב ואל תעשה עדיף (כה"ט), ומכל מקום טוב שיקח פרי חדש אחר שאינו מורכב ויברך עליו ויכון לפטור את פרי המורכב (מנח"י ח"ג ס' כה)

אכילת פירות בזמן הסעודה

ח. האוכל פירות קודם הסעודה ויבדעו להמשיך אכילת הפירות גם בתוך הסעודה, אינו צריך לברך ברכה אחרונה קודם הסעודה, משום שאם אוכל גם בתוך הסעודה נחשב כל מה שאכל לצורך הסעודה וברכת המזון פוסרת הכל (מ"ב ס' רעו).

ט. אבל אם אינו בדעתו לאכול פירות בתוך הסעודה, צריך לברך עליהם ברכה אחרונה משום שפירות האלו אין שייכים לסעודה, ולכתחילה יברך הברכה אחרונה לפני שנוטל ידים לסעודה, ואם שכח ולא בירך, יברך ברכה אחרונה אף בתוך הסעודה (שם), ואף שלא נזכר שעוד לא בירך אלא לאחר ברהמ"ז, יברך או ברכה אחרונה על הפירות, משום שאינו נפטרת בברכת המזון.

י. האוכל פירות בתוך הסעודה - מברכים עליהם ברכה שלפניהם הראוי להם אפילו בתוך הסעודה, משום שפירות אינם חלק מהסעודה, אך ברכה אחרונה אינו מברך עליהם, משום שהם נפטרים בברכת המזון, שברכת המזון פוסרת על כל מה שאכל בתוך הסעודה (ש"ע ס' רעז).

יא. יש אומרים שיותר טוב שלא לאכול הפירות בתוך הסעודה, כדי שיברך עליהם ברכה אחרונה שהיא מיוחדת להם, ולא יפטרם בברכת המזון שאינה ברכה מיוחדת להם, ואין כאן חשש ברכה שאינה צריכה, משום שבאופן כזה נאמר 'טוב להרבות בברכות' (שועה"ר ס' רטו ג"ה), ומיהו יש חולקים שאפילו באופן כזה נחשב לברכה שאינה צריכה, ומשום כך עדיף לאכול בתוך הסעודה, ויפטור ברכה אחרונה בברכת המזון (מג"א).

יב. יש אומרים שיותר טוב שלא לאכול הפירות בתוך הסעודה, כדי שיברך עליהם ברכה אחרונה שהיא מיוחדת להם, ולא יפטרם בברכת המזון שאינה ברכה מיוחדת להם, ואין כאן חשש ברכה שאינה צריכה, משום שבאופן כזה נאמר 'טוב להרבות בברכות' (שועה"ר ס' רטו ג"ה), ומיהו יש חולקים שאפילו באופן כזה נחשב לברכה שאינה צריכה, ומשום כך עדיף לאכול בתוך הסעודה, ויפטור ברכה אחרונה בברכת המזון (מג"א).

יג. יש אומרים שיותר טוב שלא לאכול הפירות בתוך הסעודה, כדי שיברך עליהם ברכה אחרונה שהיא מיוחדת להם, ולא יפטרם בברכת המזון שאינה ברכה מיוחדת להם, ואין כאן חשש ברכה שאינה צריכה, משום שבאופן כזה נאמר 'טוב להרבות בברכות' (שועה"ר ס' רטו ג"ה), ומיהו יש חולקים שאפילו באופן כזה נחשב לברכה שאינה צריכה, ומשום כך עדיף לאכול בתוך הסעודה, ויפטור ברכה אחרונה בברכת המזון (מג"א).

יד. יש אומרים שיותר טוב שלא לאכול הפירות בתוך הסעודה, כדי שיברך עליהם ברכה אחרונה שהיא מיוחדת להם, ולא יפטרם בברכת המזון שאינה ברכה מיוחדת להם, ואין כאן חשש ברכה שאינה צריכה, משום שבאופן כזה נאמר 'טוב להרבות בברכות' (שועה"ר ס' רטו ג"ה), ומיהו יש חולקים שאפילו באופן כזה נחשב לברכה שאינה צריכה, ומשום כך עדיף לאכול בתוך הסעודה, ויפטור ברכה אחרונה בברכת המזון (מג"א).

יז. יש אומרים שיותר טוב שלא לאכול הפירות בתוך הסעודה, כדי שיברך עליהם ברכה אחרונה שהיא מיוחדת להם, ולא יפטרם בברכת המזון שאינה ברכה מיוחדת להם, ואין כאן חשש ברכה שאינה צריכה, משום שבאופן כזה נאמר 'טוב להרבות בברכות' (שועה"ר ס' רטו ג"ה), ומיהו יש חולקים שאפילו באופן כזה נחשב לברכה שאינה צריכה, ומשום כך עדיף לאכול בתוך הסעודה, ויפטור ברכה אחרונה בברכת המזון (מג"א).

יח. יש אומרים שיותר טוב שלא לאכול הפירות בתוך הסעודה, כדי שיברך עליהם ברכה אחרונה שהיא מיוחדת להם, ולא יפטרם בברכת המזון שאינה ברכה מיוחדת להם, ואין כאן חשש ברכה שאינה צריכה, משום שבאופן כזה נאמר 'טוב להרבות בברכות' (שועה"ר ס' רטו ג"ה), ומיהו יש חולקים שאפילו באופן כזה נחשב לברכה שאינה צריכה, ומשום כך עדיף לאכול בתוך הסעודה, ויפטור ברכה אחרונה בברכת המזון (מג"א).

יט. יש אומרים שיותר טוב שלא לאכול הפירות בתוך הסעודה, כדי שיברך עליהם ברכה אחרונה שהיא מיוחדת להם, ולא יפטרם בברכת המזון שאינה ברכה מיוחדת להם, ואין כאן חשש ברכה שאינה צריכה, משום שבאופן כזה נאמר 'טוב להרבות בברכות' (שועה"ר ס' רטו ג"ה), ומיהו יש חולקים שאפילו באופן כזה נחשב לברכה שאינה צריכה, ומשום כך עדיף לאכול בתוך הסעודה, ויפטור ברכה אחרונה בברכת המזון (מג"א).

כ. יש אומרים שיותר טוב שלא לאכול הפירות בתוך הסעודה, כדי שיברך עליהם ברכה אחרונה שהיא מיוחדת להם, ולא יפטרם בברכת המזון שאינה ברכה מיוחדת להם, ואין כאן חשש ברכה שאינה צריכה, משום שבאופן כזה נאמר 'טוב להרבות בברכות' (שועה"ר ס' רטו ג"ה), ומיהו יש חולקים שאפילו באופן כזה נחשב לברכה שאינה צריכה, ומשום כך עדיף לאכול בתוך הסעודה, ויפטור ברכה אחרונה בברכת המזון (מג"א).

אליבא דהלכתא

הרה"ג רבי מרדכי דוד ברנדסדורפר

א. (ברכות מ' ע"ג) שאם יש לו כמה סוגי מאכלים, ולכל מאכל יש ברכה מיוחדת, צריך להקדים ולברך לפי חשיבות הברכה, וכן אם יש לפניו כמה מאכלים מאותו הברכה לברך עליהם, צריך לברך על הפני המשובח והמעולה ביותר מפני שזה יסוד דין קדימה כדי ליתן יותר כבוד לברכה והיא הידור מצוה שמברכים על המשבח והמובחר.

ב. כל דיני קדימה הוא רק דווקא באופן שרוצה לאכול משניהם, אבל אם אינו רוצה לאכול אלא מסוג אחד או ממין אחד, אין כאן דיני קדימה כלל ומברך אלא על מה שרוצה לאכול עכשיו, ואף על פי שהמין השני נמצא גם לפניו (רמ"א ס' ריא ס"ה), וכן אין דין קדימה אם אין המין השני נמצא לפניו, אפילו שרוצה לאכול ממנו יותר מאוחר, ולכן מברך על מה שנמצא לפניו (מ"ב ס' סקל"א).

קדימה בברכות שאינם שווים

ג. בחשיבות הברכות יש להקדים לפי סדר כדלהלן: א - בורא מיני מזונות. ב - בורא פרי הגפן. ג - בורא פרי העץ על פירות משבעת המינים. ד - בורא פרי העץ על פירות שאינם משבעת המינים. ה - בורא פרי האדמה. ו - שהכל נהיה בדברו. ז - ברכת הריח, וסדר בברכות היא כך אפילו שעל ידי זה לא יברך על השלם, או שלא יברך על מה שחביב אצלו (כה"ט שם סק"ז).

ד. אם הפרי האדמה הוא ממין שבעה כגון קליית חיטים, יש לברך קודם על פרי האדמה ואחר כך על פרי העץ אפילו שהיא ממין שבעה, מפני שחטה מוקדמת בפסוק (מ"ב שם סק"ח), ובתנאי ששניהם חביב אצלו בשוה (שעה"צ סק"א).

ה. יש אומרים שאם רוצה לאכול פרי העץ ופרי האדמה, והפרי האדמה חביב אצלו, מברך קודם על פרי האדמה שהיא חביב, ואפילו פרי העץ הוא משבעת המינים (מ"ב שם) ובתנאי שפרי האדמה הוא שלם (ע"י שבעה"צ סק"ה), אולם יש אומרים שמנהג העולם להקדים תמיד ברכת העץ לברכת האדמה אפילו אם הפרי האדמה חביב עליו (כה"ט סק"ו).

ו. כשם שיש קדימה בברכה שלפניה, כך יש קדימה בברכה שלאחריה ויש להקדים את הברכה החשובה, והסדר הוא: ברכת המזון, ברכה מעין שלש, בורא נפשות (ביה"ט ס' רב ד"ה ברכה אחת).

קדימה במאכלים השווים בברכותיהם

ז. במאכלים שהם שווים ששניהם בברכותם צריך לזוהר ולהקפיד לברך על סדר החשיבותם, לדוגמה כשיש לו שלימה וחתוכיה, יברך על השלימה, אפילו שאינו שלימה הוא יותר חביב אצלו, כיון ששלם עדיף (מ"ב סק"ד), ואם שניהם שווים בשלימותם, יברך על החביב, [וחביב נקרא המין שרגיל להיות חביב אצלו] (ש"ע ס"ד), ובאופן ששוים אצלו בחביבתם ובשלימותם, יברך על היותר גדולה (ש"ע ס' רסח ס"ב).

ח. אם שיש לו שני סוגים מאותו ברכה לפעמים יש בהם דין קדימה כגון בחמשה מיני דגן וסדר הקדימה היא כדלהלן: חיטה, שעורה, כוסמין, שיבולת שועל, שיפון (מ"ב סק"ה), וכן אם יש לו פת הבאה בכיסנין [כגון עוגה ומיני מזונות אפויים וכדו'], ותבשיל העשוי מחמשת מיני דגן [כגון קוג"ל איטריות וכדו'], פת הבאה בכיסנין קודמת מפני שאם קובע סעודתו עליהם מברך המוציא וברכה"ז, משא"כ תבשיל העשוי מחמשת מיני דגן לעולם אין בהם חיוב ברכה המוציא (קצוה"ש ס' נד).

ט. בפירות משבעת המינים - מה שיותר מוקדם בפסוק וסמוך לחיבת 'ארץ', והסדר היא: זית, תמרים, ענבים, תאנים, רימונים, (ש"ע ס"ד), ויש לעשות כסדר הזה אפילו אם אחד היא אינו שלם (שעה"צ סק"ד).

כ. בפירות שאינם משבעת המינים - יש אומרים שפירות שהשתבחו בהם ישראל כמו אגוזים או תפוחים, יש להקדים לפירות אחרים, ומיהו אם פירות האלו אינו חביב עליו יותר מפירות אחרים, הוי דבר השקול ואיזה שירצה יקדים (כה"ט סק"ז).

כא. אין דין קדימה בכמה סוגי משקאות, אפילו שיש לו משקה העשוי משבעת המינים (חזו"מ), לכן יברך על מה שחביב לו יותר ויפטור בזה משקין אחרים (מג"א ס' קכ"ב), וכן אם יש לו מאכל ומשקה שברכותיהם שווים אין בהם דין קדימה (קצוה"ש ס' סח).

טעה ולא בירך כפי ההלכה

כב. בדיעבד אם בירך על מין שאינו חשוב או שאינו חביב, אין צריך לחזור ולברך על השני, אפילו שלא היה מונח על השולחן בשעת הברכה, ובתנאי שהיה בדעתו בברכתו גם על המין השני (רמ"א ס' ריא ס"ה), אמנם אם בירך על מין החשוב, פוסט את שאינו חשוב אפילו לא נתכוון בפירוש לפטרו, ובתנאי שהיה מונח לפניו על השולחן בשעת הברכה (מ"ב סקל"ב).

תפילה לאתרוג נאה

כד. מה טוב ומה נעים שיתפלל האדם ביום ט"ו בשבט, שהיא ראשית יסוד הצמיחה, שיומין לו השי"ת לעת המצטרך את הפרי עץ הדר אתרוג כשר ומהודר לקיים מצות הבורא ברוך הוא בתפארתו (בני יששכר).

